

שבת פרשת קרח

כ"ו סיון תשפ"ב

גיליון מס' 23

מומלץ להדפיס את העלון לקראת שבת

בסייעתא דשמיא

מאגן
מרוח ישיבת מעלות
לשולחן השבת
עלון שבועי לבוגרי הישיבה

ראש הישיבה

נקודה מתוך "לחיות עם פרשת השבוע"

השם משמואל (קרח א, שנת תר"ע) מוסיף על כך, שישנם יתרונות וחסרונות בתכונותיהם של קין ושל הבל. קין הוא היוזם שהחליט לפעול ולעשות מתוך אידיאליזם ובכך סלל את הדרך של הבאת הקרבן. אך יש בכך גם חיסרון גדול של אינטרסים אישיים ומוטיבציה שלילית שהניעו למעשה זה, ועלולים להגיע לפשעים גדולים עד כדי רצח. לכן הקב"ה לא שעה אל קין ואל מנחתו.

לעומתו, הבל הוא אדם רוחני אך הוא לא היה יוזם. "וְהִבֵּל הִבְיֵא גַם הוּא" (בראשית ד, ד) - התכונה הרוחנית ה"דתית" שיש בה הרבה יתרונות, יש בה גם שלילה - האמונה והביטחון בקב"ה עלולים להביא לאדישות וחוסר פעילות, שכן ישנה השגחה אלוקית שפועלת במציאות.

ב"צינונות הדתית" מבחינה היסטורית היינו בבחינת "וְהִבֵּל הִבְיֵא גַם הוּא". החלוצים החילוניים בנו קיבוצים - אז גם אנחנו "שמנו כיפה" על הקיבוצים ובנינו קיבוצים דתיים. הם בנו צבא רציני עם יחידות עלילת וחיל אוויר מפואר - אז גם אנחנו "שמנו כיפה" על תחום זה והקמנו מכוונות השולחות ליחידות מובחרות. כך גם באקדמיה, הוקמו אוניברסיטאות - אז גם אנחנו הקמנו את אוניברסיטת "בר אילן". כך בתחומים רבים הציבור הדתי שמגיע מקדושה ומקום רוחני "הביא גם הוא". כך במשך שנים רבות שר הדתות היה זרח ורהפטיג ז"ל ושר הפנים היה חיים שפירא ז"ל - בבחינת משגיחי הכשרות בקרון המסעדה של הרכבת שנקראת "מדינת ישראל". והנה קם אדם ורוצה לתקן את העניין הזה, כפי שקרח, "להבדיל", רצה לתקן ולהיות הנהגה של הקטר ולהוביל. אך יצר השליטה מעביר אותו על דעתו והשלטון הופך להיות המטרה, וכך נתעברה בו נשמתו של קין.

הרצון להנהיג ולשלוט הפך למטרה ואינטרסנטיות אישית הניתנת להשגה גם בדרכים עקלקלות - בלי להתחשב בכמה כוח קיבלת מהעם, ולהיעזר באויבים לשם כך. וכך, ע"י הקרונות של אותה רכבת שאתה הקטר שלה, נרמסים ערכי המשפחה והתורה וכו'. דבר כזה לא יכול להחזיק הרבה זמן. אמנם הרצון לשלוט בא בתחילה ממקום נכון, אך השלטון אינו דבר טוב כשלעצמו אם הוא בא על חשבון ערכים מרכזיים. ואולי האפיזודה החולפת שחווינו נועדה ללמד אותנו שהשלטון הוא אפשרי, אך צריך ששלטון זה יהיה למען מטרות טובות. שילמנו מחיר ואולי כך למדנו בע"ה שהבל אכן יכול להוביל לטוב ולערכי התורה והמצוות.

מתוך השיעור שהועבר ב-כ"ג סיון תשפ"ב
השיעור המלא יעלה בקרוב לאתר הישיבה.

בפרשתנו נאמר: "וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצָתָהּ הֶאֱדָמָה אֶת פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וַיְרִדוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעָתָם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת ה'. וַיְהִי כְכֹלְתוֹ לַדָּבָר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּמָּקַע הֶאֱדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם. וַתַּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל הָאֲדָם אֲשֶׁר לְקִרְחַ וְאֶת כָּל הַרְכֹּשׁ" (במדבר טז, ל-לב).

הביטוי "וּפְצָתָהּ הֶאֱדָמָה אֶת פִּיהָ", זהו ביטוי שמופיע בדיוק באותן המילים בספור של רצח קין את הבל: "וַעֲתָה אֲרוּר אֶתָּה מִן הֶאֱדָמָה אֲשֶׁר פְּצָתָהּ אֶת פִּיהָ לְקַחַת אֶת דְּמֵי אֶחָיו מִיָּדָּהּ. כִּי תַעֲבֹד אֶת הֶאֱדָמָה לֹא תִסֹּף תֵּת פִּתְּהָ לָּךְ; וְעַ וְגַד תִּהְיֶה בְּאָרְץ" (בראשית ד, יא-יב).

האר"י הקדוש קושר את הדברים ואומר שמשם רבנו הוא תיקון של הבל וקרח הגיע מקין. "וַיִּצְרָה ה' אֶ-לֵהִים אֶת הָאֲדָם עֶפְרָ מִן הֶאֱדָמָה וַיַּפַּח בְּאָפִיו נְשָׁמַת חַיִּים" (בראשית ב, ז) - האדם נוצר משני קטבים קיצוניים - "עֶפְרָ מִן הֶאֱדָמָה" מצד אחד, "וַיַּפַּח בְּאָפִיו נְשָׁמַת חַיִּים" מצד שני. החומריות בצורה הכי חזקה מול הנשמה האלוקית הרוחנית "ויפח - מאן דנפח מדליה נפח" (תניא פראק א בשם ההור הקדוש). שני הקטבים הללו יצאו בשני בניו של אדם הראשון - קין והבל.

קין, "קניתי איש את ה'" (בראשית ד, א), היה תוצר של החומריות, האינטרסנטיות, הקניינים, עם מוטיבציה עצומה לפעול ולעשות. והבל, זהו אותו הבל - נשמת החיים שהקב"ה נפח באפיו של אדם.

ביניהם התפתח באופן טבעי מאבק כוחות שבו קין, העפר מן האדמה, מתגבר על נשמת החיים והורג אותה, והאדמה נענית לו ופוצה את פיה ומקבלת את דמיו של הבל. זהו ניצחון גמור של האדמה, ומיד בא על כך העונש "אָרוּר אֶתָּה מִן הֶאֱדָמָה" (שם יא), וקין עושה תשובה "וַיְהִי בְנֵה עֵיר" (שם יז) עד שנתכפר לו חלקו, וחורר השלום בין קין לבין האדמה.

בנוסף, הבל היו ניצוצות של קדושה ומשה רבנו קיבל ניצוצות אלו. וכן היו חלקים שליליים שאותם קרח לקח יחד עם נשמת קין שנתעברה בו: "ויקח קרח - מקח רע לקח" (סנהדרין קט ע"ב) ו"קיחה איקרי קניו" (קידושין ד ע"ב). ולכן קרח חולק על משה רבנו עד שהאדמה פוצה את פיה ומתקנת את קבלת דמי הבל בכך שהיא בולעת את קרח-קין ואת כל אשר לו.

פינת הילדים

נחישות חיפוש כפרה וכרה"י

(לאחר מציאת המושג בקשו בשולחן שבת מאבאמא להרחיב על המושג שמצאתם)

רואים כחומר הכא...

3. מה משמעות המילה "הנה"?

2. האם משה רבנו בעד עונש קולקטיבי או לא?

1. מה לקח קרח?

"והטעם שהוציא פרח רמז לבני אהרן שהן פרחי כהונה, לומר כי מה' הייתה זאת להם. 'ויצץ ציץ' על אהרן שעליו ציץ נזר הקדש, 'שקדים' על הלויים השוקדים במקדש כל הימים" (רבי יצחק קארו, "תולדות יצחק")

אומרת הגמרא: "ר"א אומר מנין לרציעה שהיא באזן הימנית? נאמר כאן 'אזן' ונאמר להלן 'אזן' מה להלן ימין אף כאן ימין".
 הגמרא לומדת בגזרה שוה ממצורע ששמים לו את הדם על תנוך אזנו הימנית, לעבד נרצע שרועים את אזנו הימנית. נאמר בנרצע פעמיים "אזנו" בשמות (כ"א, ו') נאמר: "והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת אל אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם". ובדברים נאמר (ט"ו, י"ז): "ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן". ובמצורע נאמר (ויקרא י"ד, י"ד): "ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אזן המטעה הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית". ודרשו: מה מצורע אזנו הימנית אף נרצע אזנו הימנית.

נראה שסוגיא זו תבאר על פי הבנת הרב קוק את מידת גזירה שוה. וזו לשונו: "אף על פי שמצד ההתלבשות החצונה הענינים נראים כרוחקים זה מזה, אבל אוצרי החיים הפנימיים שלהם יש להם מהלך אחר, שמתחת למה שנראה ומוחש נפגשת שם השוואה בפלאה".

האזון היא השער לכל אברי האדם ולכל מהותו. "חרשו – נותן לו דמי כולו". המדבר לשון הרע פוגם בכח הדיבור ובכח השמיעה. השמיעה אצלו אינה על מנת לשמוע דבר ה' מלמעלה, אלא לשמוע לשון הרע מלמטה. על כן תיקונו הוא בדם הא' על תנוך אזנו הימנית. אזון ימין היא האזן המכוונת כלפי מעלה ובה נעשה הפגם של המצורע.

אף העבד הנרצע פגם באזון המכוונת כלפי דבר ה', ששמעה על הר סיני "עבדי הם ולא עבדים לעבדים", והלך ומכר עצמו, ולכן יירצע. המצורע והנרצע, שניהם אוטמים ואזנם הימנית אשר תפקידה לשמוע דבר ה' ולבטל דעתם מפני רצון ה'. על כן תיקונו שניהם באזון ימין. הלימוד בגזירה שוה יתבאר גם על פי דברי הנזיר, רבי דוד הכהן, בספרו "קול הנבואה", זו לשונו בפרק גזירה שוה (עמ' פ"ה): "גזירה שוה היא השוואה שמת מילולית... מה שמוחד להגיון השמעי השומע בשם המילולי את הדבר. הדבור – הדבר".

רכנות קהילה וקהילתיות הרב רפאל אלמו

שאלו פעם את הרב יונתן זקס זצ"ל (הרב הראשי של בריטניה לשעבר) מהי קהילה? והוא ענה: "קהילה היא המקום שבו יודעים את שמך ומתגעגעים אליך כשאינך נמצא" ("רפא עולם שבור").
 בנקודה הזו הרב זקס בעצם נגע בנקודה עמוקה של הקהילה; קהילה היא קשר, זיקה ואכפתיות בין האחד לשני. או כמו שהרב זקס כותב שם בהמשך ש"חברה יכולה להיות אנושית... רק אם עשויה כקהילה של קהילות המבוססות על מפגשים פנים אל פנים ועל מערכות יחסים בריחיות...".

אחת מהתכונות הנדרשות מרב קהילה מעבר להיותו איש של תורה, פוסק הלכות ומעביר דברי תורה מעוררי השראה, היא היכולת שלו ליצור יחסים טובים בין האנשים בתוך הקהילה בחיי שגרה ובעתות מצוקה ומשבר.
 לרב כזה נדרשת יכולת של אינטליגנציה רגשית גבוהה והבנה של מערכות יחסים, בריחות ורצונות של אנשים, וכן הבנת מצבו של כל אחד מחברי הקהילה ביחס לאמת הגדולה שאותה הרב מנחיל.

מצאתי בכמה וכמה סעיפי הלכה בדיונים הלכתיים שרובם ופוסקי הלכה כותבים לאחר הצגת כל צדדי ההיתור או האיסור, שכדאי לעשות "שאלת רב". בתחילת דרכי כרב קהילה לא כל כך הבנתי מדוע אי אפשר לכתוב באופן ברור מהי האמת, אך לאחר כמה שנים הבנתי שהאמת היא אמת אבל צריך גם לדעת לחיות עם האמת...

"ההגיון השמעי" פירושו שהשמיעה נכבדת היא מכל חושי האדם, באשר היא קושרת את האדם אל המושכלות ואל הדברים הבלתי נתפסים בראיה. ילד קטן מישראל יודע מה שלא ידעו הפילוסופים, כיון שקיבל ושמע: "בראשית ברא אלוקים". גזירה שוה אליבא דרבי דוד הכהן הוא כח השמיעה, שהרי אין אדם דורש גזירה שוה מעצמו, וכל עניינה הוא כח הקבלה בחוש השמע מדור לדור.
 יש להוסיף, שבמצורע מופיעה האזן בזמן תיקונו, כשחור לבריאותו, ואילו בנרצע נאמרה האזן בזמן "קלקולו", כשנעשה עבד עולם. במצורע נאמרה אזן ימין ללמדנו על שייכותו אל הימין, אל הבינה העליונה שהיא באה לידי ביטוי באזן ימין. מעתה ידע להשתמש באזנו ובפיו בדרך נכונה. ממנו אנו לומדים על הנרצע שאף הוא נרצע באזון ימין, שכן פוגם הוא בבינה העליונה שהיא החירות, "עלמא דחירו", "עלמא דיובול".
 הגזירה השוה גזורת את המעטה החיצוני של האזון וקושרת את האדם לכח השמיעה הפנימי שבו שומע הוא את דבר ה'.

על דרך הרמז יש לומר, שאותיות "רצע" ו"צרע", שהן שרש הנרצע והמצורע, שוות הן ומבטאות את המחסומים והמעצורים (שרש "עצר" שאף הוא באותן אותיות) החוסמים את האדם מלבוא בקהל בצורה חופשית כאחד האדם. המצורע יוצא מחוץ למחנה ומחוץ לחומת העיר, והנרצע מאבד את חופש פעולתו וליכותיו בחברה החופשית.
 המצורע חזר אל החברה אחר שאזן ימין שלו "מופלט" כראוי בדם האשם, והנרצע לומד להבין שיש קלקול ומחסום המונע ממנו להיות בן חורין כראוי. לפי האר"י נפגשים הנרצע והמצורע, בגזירה השוה. המצורע בדרכו אל תוך המחנה והחברה מוכיחים לו את אזנו שלא ידע להשתמש בה כראוי, והנרצע בדרכו מהחברה החופשית אל תוך בית אדונו אף הוא מוכיחים לו את אזנו שלא הבין שמעוהו כראוי. שניהם נפגשים ולומדים מהי און ומחוה כח השמיעה באדם, מנין הוא בא, ומה יש לעשות עמו. כך נמתקת היא העבדות ומחזירה לאדם את האמון בכוחו ובחירותו.

מתוך אתר י"ג מידות של ישיבת מעלות

אחת המטרות הגדולות של רב קהילה היא להביא את האמת אל הקהילה, אך גם באותה המידה תפקידו הוא להשכיח שלום בתוך הקהילה ובתוך חיי המציאות של האנשים שאותם הוא מנחה.
 פרשת השבוע מפגישה אותנו עם אחד האירועים הקשים שעם ישראל חוו במדבר – מחלוקת קורח וכל עדתו. מחלוקת זו נובעת בראש ובראשונה בגלל משבר גדול מכך שעם ישראל לא נכנס לארץ ישראל והמחשבה שעכשיו נשארם ארבעים שנה במדבר, "באין חזון יפרע עם". במצב כזה כל אחד מחפש לו משמעות בדברים חיצוניים כמו שררה וכבוד המעבידים את האדם מן העולם; "למה מינו אותו ולא אותי", "למה ככה ולא אחרת".
 בעת כזאת יש להרים את נס החזון, ובה בעת לראות מי נפגע מהמצב החדש. מי הם בעלי הברית בתוך החברה שעלולים להפיר את הברית בשל מניעים חיצוניים. לא בכדי כתוב שהמחלוקת היא מחלוקת קורח וכל עדתו, ולא מחלוקת קורח ומשה, מכיוון שגם ביניהם היו מחלוקות. מערכות היחסים בתוך עדתו של קורח עצמו היו רעועות ולא אמיתיות, ולכן האירוע הזה הפך מאירוע של אדם אחד לאירוע של עם שלם. צריך לעבד על האמת ועל החזון ובה בעת לעבוד על לחיות עם האמת... "והאמת והשלום אהבו".

הרב רפאל אלמו הוא רב "קהילת אורית" בנתניה, מנהל חט"א אמי"ת בר אילון נתניה ובוגר מחזור כו.

1. רש"י טו, א. דהרבה; ספר 'לחיות עם פרשת השבוע', פרשת קרח, עמ' 203. והלאה.
2. רש"י טו, א. דהרבה; ספר 'לחיות עם פרשת השבוע', פרשת קרח, עמ' 226. והלאה.
3. רש"י יח, ח. דהרבה; ספר 'לחיות עם פרשת השבוע', פרשת קרח, עמ' 229. והלאה.

רמזים לפניות הילדים (ממלאי לוחים מהקושיורים לפני שבת):
<https://vesmalot.co.il/6387>
<https://vesmalot.co.il/6834>
<https://vesmalot.co.il/94257>

חוויות למידי הישיבה השבוע ביציאה ראשונה ל"פנים אל פנים"

ראשון בכפר ורדים

הדלת הראשונה שפתחתי שרקתי היה בחור שמחות נוח על עיניו אבל התקנת קצת פרטים לקראת ענף הבאה שנוצרים איתו. קוראים לו שאני חובב לפרס דרשים לפני שנה וחצי מקיבו וחינה ולא הכיר את פאפ. אי דרכי והכרתי את השני במשך כרבע שנה ולקחתי לו את המספר שלי לקשר תמיך.

אחרי זה קצת התברברו בביתם בסוף שבוע את הברית אבל זה שפתח היה קצת ארוכות ולא היה גבר הימני ואיננו צורכים אחר כ"ה בודד היה שרוע שנקבע פעם אחת אבל לא לתקופה ארוכה.

במרת המוצגת בת 83 חודש פרנס בשם נלה מחזיקי ספר ורדים נראה אלמנה.

דברנו בשם 50 דקות היא לא הכירה את פאפ (כילנו רח"ו אבל כ"ה אחריו לאסונות) וברכו אחד את השני כל אחד סיפור על צננת בסוף היא אמרה שהיא גלדה לבי להכיר את הידות ולא למדו למשל אף לא גמרא בחיים אחרי זה נשמע הבאה למדו יחד איתה. אני באופן אישי רואה ונחיה זה היה לי חשוב וחי מרצה משמח מעט.

בכפר ורדים

מפגשו עם אמת, אישה חביבה מאוד. שבתהחלה להיות משהו לא משבר לא משמחה בדת.

דברנו על הדרת נשים בחירות, אקלים, לימוד תורה, צדיק, צדיק, מוחל, שמיחה שנת עבודת לימוד.

שלא שמים.

אמה שמיחה עובד ללמדו דברים שישקו לה בדת בחורה, סיפרה לי על אבא שלה והיה גרם של תה"ך ולספיר תה"ך הייתה שחיה מחממת וקוללת מאוד.

סיכננו לסייע עובד ללמדו דברים שישקו לה בדת (ספר רחוב לבנין) תמיחה ללמדו את החבור והאובה לדח.

באורגן פנים אל פנים

באזור מגוריהם וצריכים סיוע בארגון, פוזמנים לפנות לרב פנים אל פנים:

הרב שמואל בן שלמה 0548344752